14/11/2026

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και το ιερό λείψανό του

/ Ορθόδοξες Προβολές

Ο Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη περί το 1296, από οικογένεια με καταγωγή από τη Μικρά Ασία. Οι γονείς του, Κωνσταντίνος και Καλλονή, συνδέονταν με το περιβάλλον της αυτοκρατορικής αυλής. Μετά τον θάνατο του πατέρα του, όταν ο Γρηγόριος ήταν ακόμη παιδί, τέθηκε υπό την προστασία του αυτοκράτορα Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου και έλαβε επιμελημένη μόρφωση, διακρινόμενος ιδιαίτερα στη φιλοσοφία και στις επιστήμες της εποχής.

- *Του Χρήστου Α. Ψάλτη (Αρχαιολόγος-Θεολόγος, Διδάκτωρ Θεολογίας ΑΠΘ-Συνεργάτης του Γραφείου Αναδείξεως και Προβολής των Ιερών Προσκυνημάτων της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης)*

Παρά τις προοπτικές που του προσέφερε η κοινωνική του θέση, επέλεξε τη

μοναχική πολιτεία. Περί το 1316 αναχώρησε από την Κωνσταντινούπολη με προορισμό το Άγιον Όρος. Κατά την πορεία του πέρασε από το Παπίκιο Όρος, σημαντικό μοναστικό κέντρο της Θράκης, και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στον Άθω, όπου ασκήθηκε στη νοερά προσευχή και στην ησυχαστική ζωή υπό την καθοδήγηση έμπειρων πνευματικών πατέρων.

Το 1326 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στη Θεσσαλονίκη και εγκαταστάθηκε με μικρή συνοδεία μοναχών σε ησυχαστήριο κοντά στη Βέροια. Εκεί επιδόθηκε σε αυστηρή άσκηση, προσευχή και μελέτη, ακολουθώντας το ησυχαστικό πρότυπο της απομονώσεως κατά τις καθημερινές και της συμμετοχής στην κοινή λατρεία κατά το Σάββατο και την Κυριακή. Οι επιδρομές που σημειώθηκαν στην περιοχή τον ανάγκασαν, λίγα χρόνια αργότερα, να επιστρέψει στο Άγιον Όρος.

Κατά τη δεκαετία του 1330 αναδείχθηκε σε κεντρικό πρόσωπο των θεολογικών αντιπαραθέσεων που συνδέθηκαν με τον Βαρλαάμ τον Καλαβρό. Ο τελευταίος αμφισβήτησε τη δυνατότητα της άμεσης εμπειρίας του Θεού, όπως αυτή εκφραζόταν στην ησυχαστική παράδοση. Ο Παλαμάς υπερασπίσθηκε τους ησυχαστές, συντάσσοντας το έργο «Υπέρ των ιερώς ησυχαζόντων», γνωστό ως «Τριάδες», στο οποίο ανέπτυξε συστηματικά τη διδασκαλία για τη διάκριση μεταξύ της αμέθεκτης θείας ουσίας και των μεθεκτών ακτίστων ενεργειών.

Σύμφωνα με τη διδασκαλία του, η ουσία του Θεού παραμένει απρόσιτη και ακατάληπτη για κάθε κτιστό ον. Ο άνθρωπος, ωστόσο, μπορεί να μετάσχει πραγματικά στη θεία ζωή μέσω των ακτίστων ενεργειών, οι οποίες αποτελούν τη φανέρωση και τη δωρεά του ίδιου του Θεού. Το άκτιστο φως της Μεταμορφώσεως του Κυρίου στο όρος Θαβώρ κατέχει κεντρική θέση στη θεολογική του σκέψη, καθώς συνδέεται με τη δυνατότητα της θείας ελλάμψεως και της κατά χάριν θεώσεως. Η διδασκαλία αυτή αποτελεί συστηματική ανάπτυξη της προγενέστερης πατερικής παραδόσεως.

Η πρώτη φάση της ησυχαστικής διαμάχης κορυφώθηκε με τις συνόδους της Κωνσταντινουπόλεως το 1341, κατά τις οποίες καταδικάσθηκαν οι θέσεις του Βαρλαάμ. Οι αντιπαραθέσεις συνεχίσθηκαν τα επόμενα χρόνια, κυρίως με τον Γρηγόριο Ακίνδυνο και τους υποστηρικτές του, σε μία περίοδο κατά την οποία οι θεολογικές διαφωνίες συνδέθηκαν με τις πολιτικές συγκρούσεις της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Ο Άγιος Γρηγόριος υπέστη διώξεις και φυλακίσθηκε, ενώ η αποκατάστασή του πραγματοποιήθηκε το 1347, μετά την επικράτηση του Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνού. Το ίδιο έτος εξελέγη Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, αν και οι εσωτερικές αναταραχές καθυστέρησαν την εγκατάστασή του στην αρχιεπισκοπική έδρα. Η

Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως του 1351 επικύρωσε τη διδασκαλία του για τις άκτιστες ενέργειες και αποτέλεσε καθοριστικό σταθμό στην ιστορία της ορθόδοξης θεολογίας.

Κατά την αρχιερατεία του στη Θεσσαλονίκη ανέπτυξε πλούσια ποιμαντική δραστηριότητα. Οι ομιλίες του μαρτυρούν το ενδιαφέρον του για την πνευματική ζωή των πιστών, τη μετάνοια, την ειρήνη και την ενότητα της Εκκλησίας. Παράλληλα, συνέχισε να υπερασπίζεται τη θεολογική του διδασκαλία απέναντι στις αντιρρήσεις του Νικηφόρου Γρηγορά και άλλων αντιπάλων του ησυχασμού.

Το 1354, κατά τη διάρκεια ταξιδιού του, αιχμαλωτίσθηκε από τους Οθωμανούς και παρέμεινε για ένα διάστημα στην αιχμαλωσία. Παρά τις δυσκολίες, είχε την ευκαιρία να συνομιλήσει με μουσουλμάνους για ζητήματα πίστεως, αφήνοντας σημαντικές μαρτυρίες για τις θρησκευτικές και κοινωνικές συνθήκες της εποχής. Μετά την απελευθέρωσή του επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη το 1355, όπου συνέχισε την αρχιερατική του διακονία.

Ο Άγιος Γρηγόριος εκοιμήθη στις 14 Νοεμβρίου 1359 και ενταφιάσθηκε στον καθεδρικό ναό της Αγίας Σοφίας. Η αγιότητά του αναγνωρίσθηκε επισήμως το 1368, επί Οικουμενικού Πατριάρχου Φιλοθέου Κοκκίνου, ο οποίος συνέγραψε τον Βίο και την Ακολουθία του. Η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του στις 14 Νοεμβρίου και τη Β΄ Κυριακή των Νηστειών, προβάλλοντας τη θεολογική του προσφορά ως αυθεντική έκφραση της ορθόδοξης πατερικής παραδόσεως.

Το ιερό σκήνωμα του Αγίου αποτελεί έναν από τους πολυτιμότερους προσκυνηματικούς θησαυρούς της Θεσσαλονίκης. Μετά την αρχική του κατάθεση στην Αγία Σοφία, συνδέθηκε, σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση, με την Ιερά Μονή Βλατάδων και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στον παραθαλάσσιο Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Δημητρίου. Εκεί παρέμεινε μέχρι την πυρκαγιά του 1890, κατά την οποία υπέστη μερική καταστροφή. Το διασωθέν λείψανο μεταφέρθηκε στον Άγιο Νικόλαο τον Τρανό και, μετά την ολοκλήρωση του νέου Μητροπολιτικού Ναού, επανήλθε στον χώρο του παλαιού προσκυνήματος.

Η τιμή των ιερών λειψάνων θεμελιώνεται στη διδασκαλία της Εκκλησίας για τον αγιασμό ολόκληρου του ανθρώπου. Ο ίδιος ο Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς, στην «Ομολογία Πίστεως» και στην 25η Ομιλία του για την Κυριακή των Αγίων Πάντων, αναφέρεται στη χάρη του Θεού που παραμένει στα αγιασμένα σώματα και στις εκδηλώσεις της μέσω των ιερών λειψάνων. Η προσκύνησή τους συνδέεται με την πίστη στην Ανάσταση και στη μέλλουσα αφθαρσία, καθώς το ανθρώπινο σώμα μετέχει στον αγιασμό και προσδοκά την τελική ανακαίνισή του.

Σήμερα το ιερό λείψανο του Αγίου Γρηγορίου Παλαμά φυλάσσεται σε ιδιαίτερο παρεκκλήσιο του Μητροπολιτικού Ναού και αποτελεί σταθερό σημείο προσκυνήσεως. Κατά τις δύο ετήσιες εορτές του Αγίου μεταφέρεται στον κυρίως ναό, ενώ τη Β΄ Κυριακή των Νηστειών πραγματοποιείται η καθιερωμένη λιτανεία του.

Ο Μητροπολιτικός Ιερός Ναός του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά συνδυάζει την ιστορική μνήμη, την αρχιτεκτονική κληρονομιά και τη ζωντανή λατρευτική παράδοση της Θεσσαλονίκης. Η παρουσία του ιερού σκηνώματος, η σύνδεσή του με τον Μακεδονικό Αγώνα και η διαρκής λειτουργία του ως καθεδρικού ναού αναδεικνύουν τη θέση του στην εκκλησιαστική και πολιτιστική ιστορία της πόλης.

Πηγή: pemptousia.gr